

BENIAMIN CZAPLA

Symposium naukowe „Rok 1920. W setną rocznicę wybuchu II powstania śląskiego” (Katowice, 17 VIII 2020)

Wybuch oraz przebieg II powstania śląskiego były głównym tematem konferencji zorganizowanej 17 sierpnia 2020 roku przez Muzeum Historii Katowic. Spotkanie, wpisujące się w całą plejadę wydarzeń mających na celu uświetnienie przypadającej na ten rok rocznicy wybuchu II powstania śląskiego, odbyło się w gmachu katowickiego muzeum przy ul. Szafranka 9.

Konferencja zbiegła się z trudną sytuacją epidemiologiczną związaną z rozprzestrzenianiem się koronawirusa COVID-19. Zarówno uczestnicy, a przede wszystkim organizatorzy do ostatniej chwili nie mieli pewności czy spotkanie się odbędzie – a jeśli tak, to w jakiej formie. Ostatecznie udało się zorganizować spotkanie stacjonarne (z zachowaniem wszystkich przepisów rygoru sanitarnego), w którym uczestniczyła ograniczona liczba prelegentów – reprezentantów współpracujących od wielu lat instytucji.

Referentów i zgromadzonych gości przywitał dyrektor Muzeum Historii Katowic, dr Jacek Siebel. Głos zabrali także: dyrektorka Muzeum Powstań Śląskich w Siemianowicach Śląskich – pani Halina Bieda oraz arcybiskup metropolita katowicki Wiktor Skworec.

W trakcie sympozjum zaprezentowano referaty poruszające zarówno zagadnienia społeczne i polityczne, jak i kulturalne. Jako pierwszy wystąpił Sławomir Stanowski. W wystąpieniu *II powstanie śląskie w Katowicach* przybliżył trudną sytuację mieszkańców Katowic w przeddzień rozpoczęcia działań militarnych. Poruszył także wątki związane z wydarzeniami towarzyszącymi powstaniu – nierzadko stanowiącymi jego preludium lub następstwa – w tym między innymi sprawę zabójstwa lekarza Andrzeja Mielęckiego oraz niejasności z tym związane. Swoje wystąpienie wzbogacił interesującą prezentacją multimedialną.

Drugi referat, wygłoszony przez Beniamina Czaplę z Instytutu Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej w Katowicach, poruszał wątki dotyczące zachowanych do czasów współczesnych pamiątek i precjozów związanych z powstaniami śląskimi. Jak stwierdził autor, górnośląskim muzeom udało się do tej pory zebrać liczne pamiątki – zarówno przedmioty należące do samych uczestników powstań śląskich, jak też artefakty związane z bezpośrednim przebiegiem walk, poszczególnymi wydarzeniami, a także przedmioty codziennego użytku. Nie są to jednak zbiory tak liczne, bogate i różnorodne, jak kolekcje górnośląskich instytucji kultury zniszczone w czasie II wojny światowej. Referent zaprezentował szeroki wachlarz przechowywanych przez górnośląskie muzea przedmiotów: począwszy od elementów umundurowania, przez odznaczenia na archiwaliach, historycznych sztandarach i prywatnej biżuterii kończąc.

Trzecim prelegentem, który skorzystał z zaproszenia Muzeum Historii Katowic był Krystian Węgrzynek, także z Instytutu Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej. W wystąpieniu pt.: *Zakłęte Wojsko przerywa sen (J.N. Jaroń). Obraz II powstania śląskiego w polskiej literaturze pięknej* referent skoncentrował się na analizie trzech utworów nawiązujących do wydarzeń z 1920 roku: dramatu Jana Nikodema Jaronia *Wojsko św. Jadwigi*, powieści Gustawa Morcinka *Mat Kurt Kraus* oraz powieści filmowej Kazimierza Kutza *Sól ziemi czarnej*. Każde z tych dzieł w inny sposób odtwarzało atmosferę tamtego czasu: Jaroń bliżej nieokreślone „powstanie górnośląskie” wpisywał w sekwencję wielu polsko-niemieckich batalii; Morcinek dokładniej opisywał wydarzenia katowickie z 17 sierpnia 1920, a szczególnie okoliczności śmierci Andrzeja Mielęckiego; z kolei Kutz, odwołując się do rodzinnych wspomnień oraz przekazów historycznych, odtworzył atak powstańców na mysłowicki *szlafhaus* oraz ich ucieczkę w stronę rzeki.

Ostatnim wystąpieniem w bloku merytorycznym był referat Angeliki Szepiszczak z Muzeum Historii Katowic, która przybliżyła zagadnienie pieśni z okresu powstań śląskich i plebiscytu. Autorka w ciekawy sposób omówiła aspekty związane z genezą, okolicznościami powstania oraz rozpropagowania najpopularniejszych pieśni powstańczych. Wystąpienie zostało urozmaicone popisem umiejętności wokalnych prelegentki, prezentującej gościom wybrane (nierazko mniej znane) utwory, m.in. *Idą powstańcy znów na bój*.

Na zakończenie konferencji głos zabrał dyrektor katowickiego oddziału Instytutu Pamięci Narodowej – dr Andrzej Sznajder. Przekazał on obecnym drobne upominki, tj. replikę sztandaru powstańczego *Tobie Polsko* oraz fotokopie archiwalnych fotografii. Sztandar powstańczy *Tobie Polsko* wykonano na początku 1920 roku w Bytomiu. Cenną pamiątkę, u progu lat siedemdziesiątych XX wieku, odkupiło z rąk prywatnych Muzeum Czynu Powstańczego na Górze Św. Anny. Rozdanie zainteresowanym drobnych upominków w postaci materiałów edukacyjnych oraz zwiedzanie wystawy poświęcona setnej rocznicy powstań śląskich zakończyło sierpniowe spotkanie.

Wszyscy zainteresowani, którzy ze względów epidemiologicznych nie mogli uczestniczyć w sympozjum, mieli możliwość śledzenia obrad on-line.